

Berde Mózsa.¹

Én még ahoz a nemzedékhez tartozom, amelyik látta és ismerte az unitárius egyház fejedelmi jóltevőjét: Berde Mózst, akinek emlékére ezt a szerleget felemelem. Amikor egyszerű, leereszkedő modorában, kopottas ruhában közöttünk járt s barátságosan integertett jobbra-balra nagyszámu ismerőseinek: akkor még nem gondoltuk, hogy *fejedelmi* emberrel van dolgunk. Amikor legendák keltek szárnyra közismert takarékoságáról, sőt fukarságáról, akkor nem hittük volna, hogy a *legbőkezűbb adakozóval* állunk szemben. Amikor az édes anyaföldhöz olyan szívósan ragaszkodott, hogy annak minden barázdáját megszerezni szerette volna: akkor nem gondoltunk arra, hogy a *legnemesebb ideáloktól* hevitett kebelből fakad ez az erős földhöz ragaszkodás. Amikor örömtelen agglegényi sorsban egyedül élt, akkor nem gondoltunk arra, hogy egy *melegszivű édesapának* a gondjai és gondolatai foglalkoztatják. Amikor a világi mulandó javak gyűjtésében olyan vasakarattal fáradozott, nem gondoltunk arra, hogy a *halhatatlanság kincseit* gyűjtögeti.

Pedig valóban így volt. Amíg mások a látszatnak élnek s arra igyekeznek, hogy többet mutassanak, mint, amik valósággal, addig a Berde Mózsa szerénysége elrejtette a benne élő kiváló lelki értéket. Ő sokkal több volt, mint aminek látszott. Mikor aztán földi por orát letette, akkor a maga szépségében bontakozott ki lelki szelvénye előtt az *örökkévalóság* embere.

Külső egyszerűségében fejedelmi ember járt és élt közöttünk. Nem a születés, hanem a munka és a szorgalom emelték a trónra. Nem a világi korona avatta fejedelemmé, hanem lelkének fennkölt gondolatai, szívének nemes érzelmei, melyek arra indították, hogy az erdélyi magyar ifjúság nevelésében a legtöbbet áldozott fejedelmek: Bethlen Gábornak a nyomdokaiba lépjen.

Egész élete állandó lemondás volt. Lemondott az egyéni élet egegyszerűbb követelményeiről. Önmagától megvonta akárhányszor

¹ Felköszöntő a Berde-serleggel az 1935 dec. 15-iki Főtanácsi ebéden.

a mindennapi kenyeret. Az apró napi jótékonyági adományokat, melyek által annyi elismerést és dicséretet szerezhetett volna magának, megtagadta. A világ fukarnak, szűkkeblűnek nevezte, sőt kigunyolta. De ime a történelem bebizonyította, hogy azért takarékoskodott, hogy annál bőkezűbben szórhassa javait a közjó oltárára.

Hogy szerette ezt az erdélyi földet! Minden gondja és gondolatja ezé a mindennapi kenyeret teremtő földé volt. Nála senki jobban nem szerethette azt. Ezért a világ földhöz ragadt embernek tartotta. S ime a történelem bebizonyította, hogy azt az élet praktikus céljait szolgáló embert a legeszményibb célok vezérelték s az ő prófétai meglátását az idő beigazolta, amidőn rávezetett arra, hogy erdélyi kulturpolitikánkat az anyaföld szeretetére és a gazdasági élet föllendítésére kell irányítanunk, amely felé éppen mi tettük az első lépést.

A családi élet örömeit nélkülözte. Akik látták egyhangu magános életét, azt hitték, hogy ridegkeblű, önmagának élő ember. És ime a történelem bebizonyította, hogy ezt a látszólag magának való életet az az atyai gond foglalkoztatta állandóan, hogy miként lehet az utánna következő nemzedéknek tápláló atyja.

A gyakorlati élet embere volt. Szerette a világi javakat. Kereste a vagyonszerzés megengedett utjait. Bár dúsgazdag ember hírében állott, mégis az élet által nyújtott előnyöket a maga javára mindig felhasználta. A világ úgy látta, hogy csak a mának él. De a történelem azt mutatja, hogy a halhatatlanság javait gyűjtögette.

Vannak nevek, melyeket az idő vasfoga meg nem emészthet, amelyek a történelem izzó kohójából megtisztulva és megacélosodva kerülnek ki, amelyek élő eszínévé finomodnak, hogy világoljanak az utánnuk következő nemzedékeknek. Ilyen a Berde Mózsa neve. Szelleme most is itt van köztünk s biztatólag szól hozzánk: Unitáriusok! szeressétek egymást, mert ha ti nem szeretitek és becsülitek egymást, hogy várjátok ezt másoktól ebben a rideg és idegen világban. Unitáriusok! szeressétek ezt a mindennapi kenyeret termő drága földet, neveljétek népeteket is ennek a szeretetére és okszerű művelésére, hogy minél több és jobb kenyeret teremjen számotokra! Unitáriusok! tanuljatok meg lemondani, hogy annál több áldozatot hozhassatok a közjó oltárára. Ez a Berde Mózsa üzenete ma hozzánk.

Adja a mi jó Istenünk, hogy a Berde Mózsa szelleme éljen közöttünk. Világosítsa meg utainkat, termékenyítse meg egyéni és közéletünket!

Vári Albert.

Lőrinczy Dénes

1867 – 1936

Az unitárius lelkészi karnak egyik legkiválóbb tagja, a turda-aranyosi egyházkörnek éveken keresztül közbecsülésben állott eszere, a turdai unitárius egyházközségnek derék lelkipásztora február 5-én nemes lelkét visszaadta teremőjének. A kis székely falu szülötte a saját ereje és szolgálma árán olyan általános köztiszteletet vívott ki magának, aminőben az egyszerű unitárius papnak ritkán van része. Hódmezővásárhelyi és chichiși papsága után foglalta el a turdai történelmi nevezetességű szószéket, amelyről 36 éven keresztül olyan szép sikerrel és nagy dicsőséggel hirdette az evangélium tiszta igazságait. Isten szép külsővel áldotta meg. Mindig piros arcán a jóság vonásai látszottak. Szemeiben apostoli tűz lángolt. Hangjában prófétai erő szólott. Ezekhez a külső adottságokhoz járult evangéliumi egyénisége. Ezekkel a kiváló adományokkal ékesítette lelkészi szolgálatait szóval és cselekedeteivel.

Mint az evangélium szolgálja kereste annak igazi mélységeit. Istenország nem üres ábránd, hanem élő valóság volt előtte s ennek az utjait egyengette állandóan nemesveretű ígehirdetésében. Hirdette a béke, a szeretet, testvériség és a hegyibeszéd evangéliumát. És amikor nehéz idők, háborus viharok zúgtak át felettünk, amelyek tőle is akkora nagy áldozatot kívántak: akkor könnyes szemekkel is hirdette a vigasztalás evangéliumát, mondván: „Boldogok, akik sirnak, mert ők megvigasztaltatnak.“ És mint a csepergett méz, úgy folytak ajkairól az evangélium igazságai. Nem csupán őrálló, hanem próféta és apostol volt, kinek élete sem drága, csak-hogy elvégezhesse az Urától vett szolgálatot. Nem alap nélkül érdemelte ki az „aranszáju pap“ megtisztelő címet. A turdai szószék méltó volt hozzá, de ő is méltó e történelmi szószékhez.

De nemcsak beszédeivel, hanem cselekedeteivel is ékessége volt papi szolgálatának. Nem az a hadvezér volt, aki előre küldi